

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IJODIY TAFAKKURNI
RIVOJLANTIRISH METODLARI**

Xallokova Maksudaxon Ergashevna

*Farg‘ona Davlat Universiteti Maktabgacha ta’lim kafedrası
pedagogika fanlari boyicha falsafa doktori (PhD), dotsenti*

G‘ulomjonova Shahlo Sharifjon qizi

Farg‘ona Davlat Universiteti Maktabgacha ta’lim yo nalishi talabasi

Annotatsiya: *Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirish bugungi pedagogikaning dolzarb masalalaridan biridir. Ushbu maqolada ijodiy tafakkurning nazariy asoslari, uni rivojlantirishning asosiy metodlari – ijodiy o‘yinlar, muammoli vaziyatlar, loyiha faoliyati, konstruktiv modellashtirish va sensor-tajribaviy mashg‘ulotlar tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, ushbu metodlar bolalarda mustaqil fikrlash, muammolarni nostandart hal qilish va moslashuvchanlik ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Maqolada maktabgacha ta’lim tashkilotlari pedagoglari va ota-onalar uchun amaliy tavsiyalar ham keltirilgan.*

Kalit so‘zlar: *maktabgacha ta’lim, ijodiy tafakkur, kreativlik, muammoli ta’lim, loyiha metodi, konstruktiv faoliyat, pedagogik texnologiyalar.*

Annotation: *The development of creative thinking in preschool children is one of the urgent issues of modern pedagogy. This article analyzes the theoretical foundations of creative thinking and the main methods of its development – creative games, problem situations, project activities, constructive modeling, and sensory-experimental activities. According to the research results, these methods develop children's skills of independent thinking, non-standard problem solving, and adaptability. The article also provides practical recommendations for teachers of preschool educational organizations and parents.*

Keywords: *Preschool education, creative thinking, creativity, problem-based learning, project method, constructive activity, pedagogical technologies.*

Аннотация: *Развитие творческого мышления у детей дошкольного возраста является одной из актуальных задач современной педагогики. В данной статье анализируются теоретические основы творческого мышления, а также основные методы его развития: творческие игры, проблемные ситуации, проектная деятельность, конструктивное моделирование и сенсорно-экспериментальные занятия. По результатам исследования, данные методы развивают у детей навыки самостоятельного мышления, нестандартного решения проблем и адаптивности. В статье также приведены практические рекомендации для педагогов дошкольных образовательных организаций и родителей.*

Ключевые слова: *Дошкольное образование, творческое мышление, креативность, проблемное обучение, метод проектов, конструктивная деятельность, педагогические технологии.*

Maktabgacha yosh davri bola shaxsining shakllanishida eng muhim bosqichlardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, bu davrda bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirish ularning kelajakdagi muvaffaqiyatli o‘qishi va ijtimoiy hayotga moslashishida katta ahamiyat kasb etadi. Ijodiy tafakkur – bu bola atrofidagi dunyoni yangicha ko‘rish, nostandart yechimlar topish va muammolarni mustaqil hal qilish qobiliyatidir. Maktabgacha ta‘lim tizimida bolalarning tabiiy qiziqishi, izlanuvchanligi va tasavvuridan samarali foydalanish zarur.

Shu sababli, ijodiy tafakkurni rivojlantiruvchi metodlarni kundalik pedagogik jarayonga joriy etish muhim hisoblanadi. Ijodiy tafakkur tushunchasi va uning xususiyatlari. Ijodiy tafakkur – bu muammoli vaziyatda original, yangi va ijtimoiy ahamiyatga ega bo‘lgan yechimni topish qobiliyatidir. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy tafakkur quyidagi xususiyatlar bilan namoyon bo‘ladi:

- tezkorlik – turli xil g‘oyalarni ko‘p miqdorda berish;
- moslashuvchanlik – bir masala yechimidan ikkinchisiga tez o‘tish;
- originallik – odatiy bo‘lmagan, yangi g‘oyalar taklif qilish;
- batafsillik – g‘oyani to‘liq va mukammal ishlab chiqish.

Ijodiy tafakkur rivojlangan bola o‘z fikrini erkin ifodalaydi, qiyinchiliklardan qo‘rqmaydi va turli vaziyatlardan chiqish yo‘llarini topadi. Ijodiy tafakkurni rivojlantirish metodlari. Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirishda quyidagi metodlar yuqori samaradorlikka ega.

1. Ijodiy o‘yinlar: Ijodiy o‘yinlar – bu bolalar o‘zlari syujet, rol va qoidalarni belgilaydigan o‘yin turlaridir. Bunday o‘yinlarda bola o‘z tasavvurini erkin ishga soladi. Misollar: “Sehrli tayoqcha” o‘yini – bola har qanday buyumga (masalan, qalam) sehrli xususiyat berib, u bilan turli harakatlarni bajaradi. “Agar men...” o‘yini – bola o‘zini turli kasb yoki jonzot sifatida tasavvur qiladi (masalan, “Agar men bulut bo‘lsam”). “Rasmdagi gap” o‘yini – bir nechta tasodifiy rasmlarga qarab, ularni bog‘lab hikoya tuzish.

2. Muammoli vaziyatlar. Muammoli vaziyatlar bolani mustaqil fikrlashga, bir nechta yechim variantlarini izlashga undaydi. Tarbiyachi tayyor javob bermaydi, balki bolalarni o‘zlari topishga yo‘naltiradi. Misollar: “Qog‘oz varag‘i yordamida suvni qanday tashish mumkin?”, “Agar barcha stullar yo‘qolsa, qayerda o‘tiramiz?”. “Qo‘g‘irchoq uyiga kirmoqchi, eshik esa kichik. Nima qilish kerak?”

3. Loyiha faoliyati. Loyiha metodi bolalarga uzoq vaqt davomida bir mavzu atrofida izlanish, kuzatish va ijodiy mahsulot yaratish imkonini beradi. Misollar: “Sevimli ertak qahramonlari” loyihasi – ertak o‘qish, qahramonlarni chizish, plastilin bilan yasash, rolli o‘yin tashkil etish. “Bog‘dagi hasharotlar” loyihasi – hasharotlarni kuzatish, suratlarini chizish, ularning hayoti haqida hikoya tuzish. “Qishki o‘yinchoqlar” loyihasi – qog‘oz, paxta, plastilin va boshqa materiallardan qish mavzusidagi buyumlar yasash.

4. Konstruktiv modellashtirish Konstruktor va turli qurilish materiallari bilan ishlash bolada fazoviy tasavvurni, mantiqiy va ijodiy tafakkurni rivojlantiradi. Bunda bolaga tayyor namuna emas, balki muammo berish muhim. Misollar: “Berilgan 10 ta detaldan eng baland minorani qur.” “Faqat uchburchak detallardan nima yasash mumkin?”, “Shunday ko‘prik qurki, undan ikkita mashina bir vaqtda qarama-qarshi tomonga o‘ta olsin.”

5. Sensor-tajribaviy mashg‘ulotlar. Sensor rivojlanish bolalarning sezgi a‘zolari orqali ma‘lumot qabul qilish va tahlil qilish qobiliyatini oshiradi. Tajribaviy mashg‘ulotlar esa kuzatish, solishtirish va xulosa chiqarish ko‘nikmalarini shakllantiradi. Misollar: “Suv va un” tajribasi – aralashtirish, xamir yo‘g‘urish, shakl berish. “Qum va tosh” tajribasi – ularni suvga solish, qaysi biri cho‘kishini kuzatish. “Soyali teatr” mashg‘uloti – qo‘l va barmoqlar yordamida turli shakllarni hosil qilish. Erkin faoliyat zonalari. Maktabgacha ta‘lim tashkilotlarida ijodiy tafakkurni rivojlantirish uchun erkin faoliyat zonalari tashkil etiladi:

- San‘at markazi – bo‘yoqlar, qalamlar, plastilin, rangli qog‘ozlar, qaychi, elim.
- Konstruktor markazi – legolar, kublar, yog‘och va plastmassali qurilma detallari.
- Tajriba markazi – suv, qum, magnit, lupa, turli idishlar, tabiiy materiallar.
- Teatr markazi – turli kiyimlar, niqoblar, qo‘g‘irchoq teatri atributlari.

Bolalar bu markazlardan birini mustaqil tanlaydi, o‘z tezligida ishlaydi va ijodiy g‘oyalarini amalga oshiradi. Pedagog va ota-onalar uchun tavsiyalar

1. Bolalarning har qanday savoliga sabr-toqat bilan javob bering.
2. Tayyor javob berishga shoshilmang – «Sen qanday fikrdasan?» deb so‘rang.
3. Bolaning noto‘g‘ri javobini tanqid qilmang, balki to‘g‘ri yo‘naltirishga harakat qiling.
4. Turli materiallar (qog‘oz, plastilin, mato, tabiiy buyumlar) bilan ishlash imkoniyatini yarating.
5. Bolaning g‘ayrioddiy g‘oyalarini qo‘llab-quvvatlang, hatto ular sizga mantiqsiz tuyulsaham.
6. Har kuni bolaga «Bugun qanday yangilik o‘ylab topding?» degan savolni bering.
7. Guruhda “eng qiziqarli g‘oya” tanlovlarini o‘tkazing.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijodiy tafakkurni rivojlantirish muhim pedagogik vazifadir. Ijodiy o‘yinlar, muammoli vaziyatlar, loyiha faoliyati, konstruktiv modellashtirish va sensor-tajribaviy mashg‘ulotlar orqali bolalarda mustaqil fikrlash, muammolarni hal qilish va kreativlik qobiliyatlari muvaffaqiyatli rivojlanadi. Erkin faoliyat zonalari esa bolalarning o‘z qiziqishlari asosida ijod qilishiga imkon yaratadi. Shuning uchun maktabgacha ta‘lim tashkilotlari pedagoglari va ota-onalar ijodiy tafakkurni rivojlantiruvchi metodlarni kundalik amaliyotga joriy etishlari zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Vygotskiy L.S. Tasavvur va ijodkorlik. – Moskva, 1991.
2. Qodirova N.M. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent, 2020.
3. Abdullayeva Sh.A. Maktabgacha ta‘lim pedagogikasi. – Toshkent, 2019.
4. “Ilk qadam” maktabgacha ta‘lim davlat o‘quv dasturi. – Toshkent, 2022.
5. Mirziyoyeva Sh.A. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kreativ fikrlashni rivojlantirish texnologiyalari. – Toshkent, 2021.